

T

Tabódy Tibor (*tabódi*), országgyűlési képviselő, 1885 jun. 18-án született az ungmegyei Budaházán, régi nemesi családból. Katonai pályára lépett, vé-

gigküzdötte a világháborút. Vitéz magatartásáért sokszor részesült kitüntetésben. A háboru lezajlása után mint őrnagy ment nyugalomba és ekkor ellenforradalmi mozgalmakba kapcsolódott bele. Szerepvívó tagja a VII-ik

kerületi Regnum Marianumnak is, mint az egyházközség világi elnöke és az egyházközségi mozgalmak lelke. A főváros törvényhatóságának 1925-ben lett tagja s a ker. községi párt híveként választották meg 1926 decembereiben a pesti északi választókerület pótképviselőjévé is. A társadalmi életben is nagy szerepet visz. Érdemeiért 1927-ben a szuverén máltai lovagrend lovagjává avatták s e minőségben a török idők óta ő lett a rend első itt avatott lovagja. Csilléry András lemondása után őt hívták be a képviselőházba, mint soron következő pótképviselőt.

Tagányi Sándor, volt országgyűlési képviselő. 1873-ban született Aradon. Középiskolai tanulmányait Aradon végezte, a jogot Párisban, Berlinben, Bécsben és Budapesten hallgatta s itt szerzett ügyvédi oklevelet is. Több tanulmányutat tett külföldön, Németországban és Franciaországban, ahol a szólesztet, s Északamerikában, ahol a gazdasági gépgyárakat tanulmányozta. Az aradi Ipar- és Népbanknak, a Westinghouse-gyárnak s a termény- és áruraktárnak igazgatója, a kisvasuti forgalmi részvénytársaságnak pedig elnöke volt. 1901-ben a jószáshelyi kerületben időközi választáson szabadelvűpárti programmal képviselővé választották. Az 1910-i általános választásokon a radnai kerület választotta meg nemzeti munkapárti programmal.

Tahy Jakab dr. (*tahvári és tarkeői*), nyug. államtitkár. 1865 máj. 20-án született az ungmegyei Homok községben. Jogi tanulmányait Budapesten és Bécs-

ben végezte, majd 1890-ben a földművelésügyi minisztériumban lépett, ahol először a vizügyi osztályban működött. Később a pancsovai állami jószágigazgató-sághoz került, azután pedig megint vissza-

rendelték szolgálattételre a minisztériumba és ekkor a vizügyi osztály vezetője lett. 1918-ban h. államtitkárrá, 1923-ban államtitkárrá nevezték ki. Nagy munkásságot fejtett ki a csatornaépítésekről, lecsapolásokról és a különböző ármentesítő társulatokról szóló törvények előkészítése körül. A háboru alatt a pancsovai ármentesítő társulat kormánybiztosa volt és mint miniszteri biztos évekig vezette a Tisza-jobbparti (Kécske—Kecskemét) s a Tiszai ármentesítő társulat ügyeit. 1926-ban vonult nyugalomba. Érdemeiért megkapta a III. oszt. vaskorona-rendet és a II. oszt. magyar érdemkeresztet a csillaggal.

Tahy László (*tahvári és tarkeői*), rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter. 1881 máj. 16-án született. 1904-ben végezte el a konzuli akadémiát s utána átmenetileg a budapesti kereskedelmi és iparkamarához nevezték ki, majd még abban az évben Bukarestbe került. Ezután Monastir, Valóna, Nis, Mitrovica voltak az állomáshelyei. 1913-ban ügyvédi oklevelet szerzett Budapesten s még abban az évben a bagdadi konzulátushoz osztották be szolgálattételre. Kiváló munkásságának elismerésül többször részesült kitüntetésben. Jelenleg a konstantinápolyi m. kir. követség vezetője.

Takách Géza (*dukai*), országgyűlési képviselő. 1883-ban született Zsigárdon. Korán árvaságra jutott. Iskoláit

magánuton végezte el, majd a Gazdák Biztosító Szövetkezete pozsonyi vezérképviselétének szolgálatába lépett, ahol a szövetkezeti eszme népies propagálásával bízták meg. E működése során több ezer ismertető előadást tartott. Később az intézet budapesti központjába került s egy ideig itt teljesített szolgálatot, majd néhai Rubinek Gyula földmivvelésügyi miniszter óhajára elvállalta a régi Kisgazdapárt titkárságát. E beosztásban 1919 őszétől kezdve rendkívül agilis munkásságot fejtett ki a kisgazdapárt, majd az egyesülés után az egységspárt szervezkedése terén. A legutóbbi évek során Almásy László ügyvezető elnök oldala mellett működött a párt igazgatójaként s jelentős része volt a párt további kiépítésében. Elsőizban tagja a tövényhozásnak. A biharkeresztesi kerület választotta meg képviselőjévé az egységspárt programjával.

Takács József, volt országgyűlési képviselő. 1868 nov. 19-én született Gánócon, Szepes megyében. A jogot Budapesten elvégezvén, Szepes megye szolgálatába lépett s 1896-tól négy évig szolgabíró volt Lublón. 1900-ban Poprád városa polgármesterré választotta s ezt az állását két éven át töltötte be. Azután gánóci birtokán gazdálkodott. Az 1910-i általános választások alkalmával a szepesszombati kerület nemzeti munkapárti programmal egyhangulag képviselővé választotta.

Takács Menyhért, jászóvári prépost, volt főrendiházi tag. 1861 szept. 3-án született Sátoraljaújhelyen. 1879-ben lépett be a jászóvári premontrei rendbe. 1883-ban Rozsnyón tanár lett s ugyanitt szentelték pappá. Két évi tanárkodás után visszatért Jászóvárra. 1887-ben a kassai főgimnáziumnál tanított, 1898-ban pedig az intézet igazgatója lett. Gyors egymásutánban bocsatotta nyilvánosságra tudományos értekezéseit és cikkeit, amelyek közül nevezetesebbek: A római elegikusok; Az eleusisi mysteriumok; A rómaiak nevelése; A régi rómaiak játéka. 1900-ban Benedek prépost mellé, utódlási joggal, préposti koadjutorrá választották s július 2-án Benedek prépost halálával, azonnal örökébe lépett. Ő állította fel

Budapesten a Norbertinum nevű premontrei rendű tanárképző intézetet. Egyik főirányítója és megteremtője volt az 1902-ben Kassán rendezett Rákóczi-kiállításnak.

Tallian Béla báró, volt földmivvelésügyi miniszter. 1854-ben született Somogy megye Szabás községében; atyja András, az 1848—49-i szabadságharcokban mint őrnagy kiváló érdemeket szerzett. Jogi tanulmányai elvégzése után, 1874-ben Torontálmegyében főszolgabíró lett a billédi járásban. Innen azonban csakhamar áthelyeztette magát a törökkanizsai járásba, ahol 1879-ig működött. 1877-ben a koronás arany érdemkeresztet kapta, miután már megelőzőleg két ízben Ő Felsége legfelsőbb megelégedését nyerte a vízveszélyeknél kifejtett buzgalmáért. 1878-ban és 1879-ben a szegedi kir. biztosság tagja volt. 1880-ban főjegyzőhelyettes lett, majd ugyanez évben alispánná választották. 1886-ban Somogy, 1892-ben pedig Békés- és Csongrádmegyék főispánjává nevezte ki a király. Ugyanakkor az agrárszocializmus bajainak orvoslására Békés megye területére kormánybiztossá nevezték ki, mely állásától, valamint Csongrádmegye főispáni állásától 1894-ben vált meg s ez alkalommal a Szent István-rend kiskeresztjét kapta. Somogy megyei főispánysága alatt Balaton-szabályozási és Dráva-szabályozási kormánybiztos volt. 1896-ban szabadelvű párti programmal a törökkanizsai kerület választotta meg képviselővé s a Háznak, a Bánffy-kormány bukásától miniszterré történt kinevezéséig, alelnöke volt. 1901-ben kapta meg a belső titkos tanácsosi méltóságot. Az 1902-i szerb nemzeti egyházi kongresszusnak királyi biztosa volt. 1903 nov. 3-án a Tisza-kormány földmivvelésügyi minisztere lett. Minisztersége alatt a földmivvelésügyi összes ágazataira kiterjedő rendszeres és beható tevékenységet fejtett ki. 1903 nyarán tárgyalta le a képviselőház a Rába-szabályozására vonatkozó törvényjavaslatát. Az ő gyors és erélyes intézkedéseinek köszönhető, hogy az 1903-i rossz termés folytán beállott takarmányhiány az országnak nagyobb károkat nem okozott. A Tisza-kormány-

nyal együtt 1905 januárjában beadta lemondását. Az 1905-i általános választások alkalmával Törökkanizsán választották meg. 1906-ban mint pártonkívülit választották meg Törökkanizsán és ez országgyűlés tartama alatt egyik párt-hoz sem csatlakozott. 1910-ben ismét a törökkanizsai kerület mandátumát nyerte el. Meghalt Szegeden, 1921. nov. 23-án.

Tamássy József dr., volt országgyűlési képviselő. 1886-ban született Szombathelyen. A középiskola elvégzése után a jogot a berlini és budapesti tudományegyetemen hallgatta s itt szerezte meg a jogi és államtudományi doktorátust. Hosszabb tanulmányutat is tett, majd a kereskedelemügyi miniszterium szolgálatába lépett. Kosuth Ferenc soronkívül

miniszteri segédfogalmazóvá nevezte ki, Hieronymi Károly pedig a törvényelőkészítő osztályba helyezte át, ahol több fontos törvényjavaslat előkészítésében vett részt. A háboru kitörésekor a háborus gazdasági ügyek intézésére alakult osztályba került s főleg közéletmelzési kérdésekkel foglalkozott. Az Országos Közéletmelzési Hivatal felállításakor ide osztották be s vezetője lett az ipari élelmezési osztálynak. A Wekerle-kormány budapesti közéletmelzési kormánybiztossá nevezte ki. A törvényhozásnak az 1922-es választások idején lett első ízben tagja, amikor a budapest-környéki kerület küldötte be az egységspárt listáján. A tisztviselők státuszrendezését a kormány az ő tervezete alapján hajtotta végre. Az új országgyűlésben is a budapest-környéki kerületet képviselte az egységspárt programjával. A FAKSZ igazgatójává történt megválasztásakor lemondott mandátumáról.

Tánczos Gábor, volt külügyminiszter, lovassági tábornok. 1872 jan. 22-én született Budapesten. Tanulmányait Kismartonban, Mährisch-Weiskirchenben és a bécsujhelyi katonai akadémián elvégezvén, a 13. huszárezredbe lépett, mint hadnagy. Ezután a hadiiskolát végezte. 1907—1909-ben katonai attasé volt

Belgrádban, a balkáni háboru alatt a görög főhadiszállásra volt beosztva. 1914 máj. 1-én ezredes lett. A háboruban a 10. hegyidandár parancsnoka volt, majd egy évig katonai meghatalmazott Szófiában. A háboru végén a 63. gyalogdandárt vezette. A Károlyi-kormány nyugdíjazta, mint vezérőrnagyot, de a proletárdiktatura bukása után Friedrich István a külügyminiszterium élére hívta meg. 1920-ban ismét tényleges katonai szolgálatba lépett és 1921-ben altábornagy lett s 1926-ban nyugalomba vonult s ekkor lovassági tábornokká nevezték ki és megkapta az I. oszt. magyar érdemkeresztet. Katonai szolgálatának utolsó éveiben a magyar-csehszlovák határmegállapító bizottság magyar határbiztosa volt. 1923 óta a Népszövetség előtt mint magyar delegátus szerepelt és főként a fegyverkezések általános csökkentésének és korlátozásának, valamint a kémiai háboru megakadályozásának kérdéseinél ért el nagy sikereket felszólalásaival, amelyeket mindig a nyílt őszinteség és egyenesség jellemzett. 1923-ban a salgótarjáni határkérdésben, 1928-ban pedig a kisantant államok által annyira fel-fújt hidasnémeti-i „fegyvercsempészes” ügyében képviselte a magyar kormányt a Népszövetség előtt s különösen ez utóbbi ügy tárgyalásánál az egész tanácsot frappirozta határozott és erélyes fellépésével. A háboru alatti érdemeiért számos kitüntetést kapott, köztük a hadiékítményes II. oszt. vaskoronarendet és a Lipót-rend lovagkeresztjét a kardokkal.

Tankovich János, országgyűlési képviselő. 1869-ben született a somogyi Bószénfán. Az elemi iskoláit Simonfán végezte s mivel szegénysorsu szülei tovább taníttatni nem tudták, beállt molnárinasnak. 17 éves korában Budapestre került és hamarosan munkavezető lett a Gizella-malomban. 1890-ben visszatért Simonfára, 1900-ban pedig megalapította Kaposvárott a Gizella-gözmalmot. 1906 óta Kaposvár képviselőtestületi tagja, 1907-ben városi tanácsnokká választották meg. 1912 óta Somogy megye törvényhatósági bizottságának, 1915 óta pedig a közigazgatási bizottságnak is tagja. Vezérigazgatója

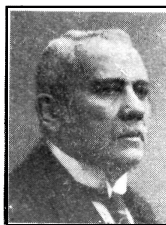
a Kisgazda és Kisiparos Takarékpénztár Rt.-nak. Oroszországban, Ausztriában és Olaszországban járt. Vidéki és fővárosi lapokban számos politikai, közgazdasági és ipari cikket írt. Néhai nagyatádi Szabó István egyik legagilisabb munkatársa volt a kisgazdapárt megszervezésében. Az első nemzetgyűlésben a kaposmérői kerületet képviselte kisgazdapárti programmal. Ugyanez a kerület választotta képviselőjévé 1922-ben is. Ezuttal is a kaposmérői kerület választotta meg egyhangu választással országgyűlési képviselőjévé.

Tarányi Ferenc dr., főispán, volt nemzetgyűlési képviselő. 1878-ban született a zalamegyei Pusztaszentlászlón. Középiskoláit Budapesten végezte. Jogi tanulmányokat a bécsi, lipcsei és genfi egyetemeken folytatott és miután a magyaróvári gazdasági akadémiát is elvégezte, a budapesti egyetemen jogi doktorátust szerzett. Ezután hazament gazdálkodni vidéki birtokára, amely valamikor Deák Ferencé volt. Régóta részt vesz a közeletben és Zala vármegye törvényhatósági bizottságának már 28 éves kora óta tagja. Éveken át alelnöke volt a megyei munkapártnak. Jelenleg elnöke a Zalavármegyei Gazdasági Egyesületnek és tagja a vármegye közigazgatási bizottságának. A háborút a 6. honvédhuszárezreddel küzdötte végig és Przemysl elestével ő is fogságba esett. Több mint három évig fogoly volt Asztrakánban és Szibériában, honnan 1918 elején megszökött és három havi bolyongás után ért haza 1918 áprilisában. A proletárdiktatura ellen nagy agitációt fejtett ki és résztvett a májusi csabrendeki ellenforradalomban is. Az első nemzetgyűlésbe a zalaszentgróti kerület küldötte be Keresztény Nemzeti Egyesülés párti programmal. Később a pártból kilépett s a disszidensekhez csatlakozott. A második nemzetgyűlési választások alkalmával régi kerülete választotta meg az egységspárt programjával. Jelenleg Vas vármegye főispánja.

Tarkovich József, volt főrendiházi tag. 1841 szept. 27-én született Ujbányán. Jogi tanulmányait elvégezve ügyvédi diplomát szerzett 1864-ben és ügyvédi gyakorlatot folytatott. De a ki-

egyezést előkészítő országgyűlés egybehívásakor országgyűlési gyorsíró lett. 1867-ben mint fogalmazó a pénzügyminiszterium szolgálatába lépett, ahol nagyon rövid idő alatt a hivatálnoki pályára legmagasabb fokát érte el. 1870-ben már osztálytanácsos a közös pénzügyminiszteriumban, 1875-ben miniszteri tanácsos és a miniszterelnökség elnöki osztályának vezetője lett. 1886-ban államtitkárrá nevezték ki s 1889-ben a Szent István-rend kiskeresztjét kapta. 1892-ben elnyerte a belső titkos tanácsosi méltóságot. 1905-ben nevezte ki a király a főrendiház élethossziglani tagjává. A Fejérváry-kormány kinevezésekor nyugalomba vonult és az Osztrák-Magyar Bank alkormányzója lett. Meghalt 1924 máj. 1-én.

Tarlós György, nyug. h. államtitkár. 1861 ápr. 24-én született Nagykanizsán. Tanulmányait elvégezve 1882-ben a posta szolgálatába lépett, ahol fokozatosan

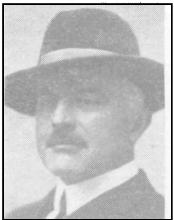

előrehaladva 1909-ben postatanácsos, 1913-ban főtanácsos, 1917-ben igazgató, a következő évben pedig posta és távirtda főigazgató lett. 1924-ben, mint h. államtitkár vonult nyugalomba. A háboru alatt, mint az egész ország posta és távirtda forgalmi ügyeinek vezetője a kereskedelmi miniszteriumban működött s munkásságért megkapta a III. oszt. vaskoronarendet.

Tarnay Gyula dr. (mezőkövesdi), a felsőház tagja. 1855 július 30-án született Egerben. A középiskola után a bécsi és budapesti egyetemen, valamint az egri jogakadémián végezte jogi tanulmányait s Budapesten szerezte meg a jogi doktorátust. 1882-ben bírói és ügyvédi oklevelet szerzett. Hosszabb tanulmányut során beutazta Ausztriát, Németországot, Svájcot, Olaszországot és Franciaországot. 1877-ben az egri törvényszéknél kezdte meg pályáját mint joggyakornok. 1896-ban táblabíróvá nevezték ki, ugyanaz év őszén pedig Borsod vármegye egyhangulag alispánjává választotta meg. E minőségben minden munkásságát egy, a megye székhelyén építendő és a modern egészségügyi kö-

vetelményeknek megfelelő közkórház létesítésére fordította. Az új, 350 ágyas közkórházat 1902-ben avatták fel, őt pedig érdemeiért a magyar nemességgel és a „mezőkövesdi“ előnévvel tüntették ki. 1911-ben az udvari tanácsosi címet nyerte el alispáni tevékenységének elismeréséül. 1913 decemberében Borsod-megye és Miskolc város főispánjává nevezték ki, amely állásról 1917-ben Tisza István gróf miniszterelnök távozásakor mondott le. De azóta is tevékeny részt vesz megyéjének társadalmi és közéletében. A háboru elején, 1914-ben a kormány Miskolcon katonai megfigyelő betegállomás létesítésével bízta meg. A megfigyelő állomást tisztán polgári erőkkel három hónap alatt felállította, a közhasználatnak átadta s annak adminisztrációját mint főnök, két éven át vezette. Amikor 1916-ban a megfigyelő állomást átadták a katonai kincstárnak, a király őt a Lipót-rend lovagkeresztjével tüntette ki. Ezenkívül tulajdonosa a magyar Vöröskereszt tisztí középkeresztjének és a német vöröskereszt első és második osztályu diszjelvényének. Elsőizben tagja a törvényhozásnak. Borsod-Gömör és Kishont közigazgatásilag egyesített vármegyék küldötték be a felsőházba. Meghalt 1929. aug. 29-én.

Tasnády Szüts András, államtitkár. 1868 okt. 8-án született Tiszavárkonyon. Középiskoláit Debrecenben végezte, majd jogi tanulmányokat folytatott. Tanulmányai elvégzése után hosszabb külföldi utazást tett.

Tökéletesen beszéli az angol, francia és német nyelvet. A Magyar Államvasutaknál kezdte meg közszolgálatát, majd a kereskedelmi miniszteriumba osz-

tották be, ahol fokozatosan előrehaladva, nemsokára miniszteri tanácsos lett. 1919-től 1927-ig államtitkári rangban mint a MÁV. elnökhelyettese működött s ekkor nyugalomná vonulva, az IBUSZ ügyvezető alelnöke lett. Munkásságáért számos kitüntetésben részesült, többek között megkapta a III. oszt. vaskoronarendet és a II. oszt. polgári érdemkeresztet.

Taszler Béla, volt nemzetgyűlési képviselő. 1872-ben született Vágújhelyen. A budapesti műegyetemen szerzett mérnöki oklevelet, majd a földmívelésügyi miniszterium vizrajzi osztályában működött. A háborut az 1. honvéd tábóri ágyusezreddel küzdötte végig s századosi rangig emelkedett. A proletárdiktatura alatt exponált ellenforradalmár volt, akinek a lakásán tisztgyűléseket tartottak s ezért a kommunisták üldözni is kezdték, ami elől csak nehezen sikerült megmenekülnie. Az első nemzetgyűlésen az erzsébetfalvai kerületet képviselte keresztény párti programmal.

Tatits Árkád dr., h. államtitkár. 1874 aug. 27-én született Ujvidéken. Budapesten végezte jogi tanulmányait, majd jogtudori oklevelet szerzett és másfél évig ügyvédjelölti gyakorlatot folytatott. 1899-ben lénett a belügyminiszteriumba, ahonnan két évre a közigazgatási bírósághoz került (1907—1909), azóta azonban állandóan a miniszteriumban teljesít szolgálatot. 1919-ben nevezték ki miniszteri tanácsossá, 1922-ben h. államtitkár lett. 1917—1922-ig mint az elnöki osztály vezetője működött, akkor a békeszerződéssel kapcsolatos ügyek intézésével bízták meg, 1926 óta pedig a városi osztály vezetője. Érdemei elismeréséül többek között megkapta a III. oszt. vaskoronarendet is.

Tauffer Gábor dr., országgyűlési pót-képviselő. 1884 jan. 16-án született Balmazújvároson. Budapesten a gyógyszerészeti tanfolyamot hallgatta, de végezte az egyetemet is és jogi doktorátust szerzett. 1908-ban gyógyszerészeti oklevelet nyert, de hajlama az ügyvédi pályára vonzották s egyúttal ügyvédjelölt is volt. 1910-ben tette le az ügyvédi vizsgát s Budapesten nyitott ügyvédi irodát. A világháboru után mint főhadnagy szerelt le. A neve a nyugat-magyarországi mozgalmak idejében került előtérbe, amikor Friedrich István megbízásából Sopronba utazott s nagy agitációt indított meg Sopron és környékének elszakítása ellen. A Keresztény Községi párt soraiban foglal helyet s mint ennek a pártnak tagja, lett 1926 decemberében a pesti északi kerület pót-képviselője.

Telegdi József, volt országgyűlési képviselő. 1854. júl. 1-én született. Középiskolái után a hohenheimi gazdasági akadémiát végezte. Hosszabb ideig külföldön tartózkodott, majd hazajött atyja birtokára, Mezőtelegre gazdálkodni. 1893-ban választották meg először képviselővé az élesdi kerületben s e mandátumát megszakítás nélkül megtartotta 1906-ig. 1910-ben újra megválasztotta régi kerülete munkapárti programmal. Meghalt 1916. szept. 15-én.

Teleki Domokos gróf dr. (széki), volt főrendiházi tag. 1880. jan. 11-én született Kolozsvárott. Középiskoláit elvégezve Budapesten, Kolozsvárott, Berlinben és Strassburgban folytatta egyetemi tanulmányait és Kolozsvárott avaták fel az államtudományok doktorává. 1905-ben feleségül vette Teleki Sándor gróf leányát, Eduardinét. Jelenleg teljes visszavonultságban Erdélyben él s geryeszegi mintagazdaságát vezeti.

Teleki Ferenc gróf (széki), volt országgyűlési képviselő. 1870. szept. 9-én született a kolozsmegyei Paszmoson. Bécsben és Kolozsvárott végezte jogi tanulmányait. 1896-ban vette nőül Bánffy Anna bárónőt. Kolozsvár és Kolozsmegeye életében élénken részt vett. 1910-ben a kolozsmegyei tekei kerület választotta meg képviselővé nemzeti munkapárti programmal. Az imperium-váltás után is Erdélyben maradt, de teljesen visszavonult minden közszerepléstől.

Teleki Gyula gróf (széki), volt főrendiházi tag. 1858. szept. 8-án született Gyömrőn. Tanulmányait Budapesten, Lipcsében és Berlinben végezte. 1884-ben vette nőül báró Sennyey Ilona palotahölgyet. A pestmegyei Pusztarévben levő birtokán gazdálkodott. 1901-ben az örkörmezői kerület szabadelvűpárti programmal képviselővé választotta, de többé nem vállalt mandátumot. Meghalt 1921. ápr. 16-án.

Teleki József gróf dr. id., a felsőház tagja. 1859. szept. 2-án született Gyömrőn. Középiskolai tanulmányait a pesti ref. gimnáziumban végezte, a jogot Lipcsében, Berlinben és Budapesten. Az államtudományok tudora. Pest megye tb. szolgabírája volt. 1887-ben Fülöp-szálláson képviselővé választották sza-

badelvűpárti programmal, 1892-ben Makón Justh Gyulát buktatta meg, de 1896-ban ugyanitt Justh Gyulával szemben kisebbségben maradt s ettől fogva a főrendiház tárgyalásain vett igen élénk részt, mint exponált szabadelvű. 1910-ben ő szervezte meg a pestmegyei nemzeti munkapártot, amelynek elnöke is lett. A főrendiházi munkapárt egyik vezére volt.

Teleki László Gyula gróf (széki), volt főrendiházi tag. 1870-ben született, mint Teleki Miksa gróf és Tatár Mária legifjabb fia. Kővárhosszúfalusi birtokán gazdálkodott. A főrendiházba szóló királyi meghívó-levelét 1905-ben esköszölte ki. 1891-ben vette nőül Wesselényi Ilona bárónőt.

Teleki Pál gróf dr. (széki), volt miniszterelnök, a felsőház tagja. 1879. nov. 1-én született Budapesten. Középiskoláit a budapesti piarista gimnáziumban végezte, majd a budapesti tudományegyetemen jogot hallgatott s egy évig a magyaróvári gazdasági akadémia hallgatója is volt. Jogi tanulmányai mellett az egyetemen földrajzi és geológiai előadásokat is hallgatott. 1903-ban

jogi és államtudományi doktorátust szerzett, de ettől kezdve jogi tanulmányokkal már alig foglalkozott s inkább a földrajzi és kartografiai studiumok felé fordult. Tanulmányutjai során bejárta Európát, Északafrikát és Japánt. 1909-ben kiadta „Atlasz a japán szigetek kartográfiaiájához“ című, nagy elismerést aratott munkáját, miért is a Société de la Géographie a Jomard-díjjal tüntette ki. 1909-ben a nemzetközi geográfiai kongresszuson beválasztották a régi térképek tanulmányozására kiküldött bizottságba, 1913-ban pedig a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává lett. Tagja a legelőkelőbb külföldi földrajzi társaságoknak s 1909-től 1913-ig tudományos igazgatója volt a Földrajzi Intézetnek. Az ő kezdeményezésére adták ki az első tudományos magyar világatlaszt. 1912-ben Amerikába utazott s résztvett az Amerikai Földrajzi Társaság jubileumán. Bár politikával alig

foglalkozott, 1905-ben a somkuti kerület beküldte a képviselőházba alkotmánypárti programmal. A háboru alatt az Országos Hadigondozó Hivatal elnöke volt. 1918-ban a tudományegyetem gazdaság-földrajzi nyilvános rendes tanára lett. A forradalmak idején Svájcba, majd Szegedre menekült, ahol az ellenforradalmi kormányban a külügyminiszteri tárcát vállalta. A kommunizmus bukása után ő kötötte meg az egyezséget a szegedi és a Friedrich-kormány között, majd a békeelőkészítő iroda vezetésével bízták meg. Rendkívül nagy munkát végzett a békedelegáció jegyzőkeinek elkészítésében. 1920-ban Simonyi-Semadam kormányában ismét a külügyi tárca élére került, de röviddel később miniszterelnök lett. Miniszterelnöksége idején került becikkelyezésre a trianoni békeszerződés, amikor kijelentette, hogy kénytelen vállalni azért a felelősséget, de egyben vád alá helyezési indítványt tett önmaga ellen. A Ház azonban ezt mellőzte. A ratifikálás után lemondott, de a kormányzó nem fogadta el a lemondását. Kormányelnöki működése a legválságosabb időre esett, melyet még megnehezített a kétes értékű koalíció folytonos ingadozása. Ugyanekkor történt néhai IV. Károly királynak első visszatérési kísérlete is, amelynek következményeként beállott parlamenti válságot egyelőre elsimította ugyan, de csakhamar lemondott. Ekkor átvette a Menekültügyi Hivatal vezetését. Mindkét nemzetgyűlésen Szeged I. kerületét képviselte. Lemondása óta alig foglalkozott politikával s egészen a menekültek ügyének s földrajzi tudományának élt. A frank-ügy kapcsán radikális részről őt is igyekeztek a perbe belekeverni, azonban a bíróság teljesen tisztázta őt. A felsőházba a közgazdasági egyetem küldötte be. ✕

Teleki Samu gróf (széki), volt országgyűlési képviselő. 1845-ben született Sáromberkén. Dédunokája volt Sámuel grófnak, a híres erdélyi kancellárnak, a marosvásárhelyi Teleki-könyvtár alapítójának. Tanulmányai elvégzése után katonai pályára lépett s a honvédség megszervezésekor honvédhuszár lett. Egyike volt Erdély leghíresebb vadászainak. Attól kezdve, hogy Rudolf trón-

örökös elsőizben társaságában vadászott Erdélyben, bizalmával állandóan kitüntette Teleki gróft, aki nemcsak vadászatainál, hanem külföldi utazásai-
ban is gyakran kísérője volt. Afrikai utazásainak leírása egyszerre több nyelven jelent meg. 1881 után többször képviselte a geryeszegi kerületet a Házban, 1910-ben is e kerület mandátumát nyerte el nemzeti munkapárti programmal. 1897-ben elnyerte a belső titkos tanácsosi méltóságot. A főrendiháznak a census alapján volt tagja. Meghalt 1916 jun. 7-én.

Teleki Sándor gróf (széki), volt főrendiházi tag. 1861 jun. 28-án született Párisban. Tanulmányait itthon végezte el, Debrecenben és Budapesten hallgatott jogot, azután az Első Magyar Általános Biztosító Társaság tiszviselője lett. 1892-ben választották meg első izben képviselőnek Szilágy megyében.

1905-ben a főrendiház örökös tagjává nevezte ki a király. A delegációnak állandóan tagja volt és a tengerészeti bizottság elnököjeként működött. 1916-ban elnyerte a belső titkos tanácsosi méltóságot, feleségét: kölcei Kende Juliát ki „Szikra” álnév alatt egyik legismertebb és nagy sikereket arató magyar író, — ugyanakkor az Erzsébet rend I. osztályával tüntette ki a király. A kommün alatt Teleki Sándor gróf állandó zaklatásnak és üldözésnek volt kitéve, ami nagyon sokban hozzájárult 1919. aug. 13-án bekövetkezett halálához.

Teleki Tibor gróf (széki), országgyűlési képviselő. 1871-ben született Gyömrőn. A budapesti református főgimnáziumban végezte középiskolai tanulmányait, majd Debrecenben a jogakadémiát hallgatta és itt államvizsgát tett. Tanulmányai befejeztével egyideig a Nádasdy-huszároknál mint tényleges tiszt szolgált. 1895-ben megnősült, megvált a katonaságtól és átvette gyömrői gazdaságának vezetését. Tevékeny részt vett a vármegye közéletében és intenzív

közgazdasági működést fejtett ki. Tagja Pest megye törvényhatósági bizottságának és a gyömrői községi képviselőtestületnek. A kommunizmus alatt elfogták és családjával együtt négy hétig internálták. A háboru előtt és alatt a Nemzeti Munkapárt, azután a Nemzeti Középpárt tagja volt s báró Perényi Zsigmonddal együtt csatlakozott az egységespárthoz. Számos társadalmi, gazdasági és szakegyesületben visel tisztséget. A pesti református egyházmegye tanácsbírája. A második nemzetgyűlésnek is tagja volt. A mostani országgyűlési választásokon Gyömrőn választották meg az egységespárt programjával.

Teleszky János, volt pénzügyminiszter, a felsőház tagja. 1868 szept. 15-én született Nagyváradon. Teleszky Istvánnak, a híres jogtudósnak és igazságügyi államtitkárnak a fia. Középiskolai tanulmányait Nagyváradon, a jogot pedig ugyanott és a budapesti egyetemen végezte. 1889-ben fogalmazógyakornok lett a pénzügyminiszteriumban, 1891-ben miniszteri segédfogalmazó, 1892-ben fogalmazó, 1895-ben segédtitkár, 1899-ben titkár és 1903-ban osztálytanácsos. A költségvetési és zárszámadási osztályt vezette és annyira feltűnt képességeivel, hogy id. Wekerle Sándor pénzügyminiszter őt vette maga mellé, amikor a legfontosabb kiegyezési tárgyalásokat kellett lefolytatnia. A kiegyezés gazdasági komplexumát aligha ismerte valaki jobban nála. 1909-ben miniszteri tanácsossá nevezték ki és még ez évben megkapta az államtitkári címet, majd 1911-ben valóságos államtitkár lett. Amikor Lukács László, 1912 ápr. 22-én, miniszterelnök lett, az ő javaslatára Teleszkyt nevezte ki a király pénzügyminiszternek. Nem sokkal ezután a nagybeeskereki kerület megválasztotta képviselőjévé és érdemeit a király hamarosan a valóságos belső titkos tanácsosi méltóság adományozásával méltányolta. Tárcáját megtartotta Tisza István kormányában is, ennek 1917 június 15-én történt lemondásáig. Mint miniszter méltó utódja lett Wekerlének és Lukács Lászlónak, akikkel együtt ő alkotta a nagy pénzügyi triászt. Az ő alkotása a bankszabadalom, az ő alapí-

tása a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetsége. Ő hozta a földgáz-törvényt, ő léptette életbe az új adó-törvényt, rendezte az érme- és pénz-rendszert és ő készítette elő és iktatta törvénykönyvbe is a nyugdíjtörvényt. Lemondásakor Tiszával együtt ellenzékbe vonult. A legnehezebb időkben volt pénzügyminiszter, a háboru idején, amikor hallatlan nehézségekkel kellett megküzdenie és ő bravúrosan oldotta meg az akkor igen súlyos pénzügyi kérdéseket. Alatta bocsátották ki a hadikölcsönkötvényeket. Ezért Teleszky az, aki ezek valorizációjáért ma is a legintenzívebb harcot kezdeményezte és folytatja. Az összeomlás utáni alkotmányosság helyreálltával semmi politikai szerepet nem vállalt, hanem az Országos Pénzügyi Tanács elnöke lett, amelynek akkor döntő befolyása volt a kormány pénzügyi terveire. A Pénzügyi Szindikátus elnöki székében fejtett ki ezenkívül buzgó és eredményes munkálkodást. Az összes pénzügyi törvények előkészítésébe ő folyt be a leghathatósabbban és minden nemzetközi finanszírozásban, a szanálás kérdésében is rendkívül eredményes munkálkodást fejtett ki. Szavának nagy sulya volt a Takarékosági Bizottságban is, ahol a legóvatosabb és legszigorubb takarékoság elvét vallotta. Széleskörű közgazdasági működést fejt ki vezetőpozíciókban. Politikai szerepét csak most, mint a felsőház tagja jutott ismét. Elnöke az Első Magyar Általános Biztosítótársaságnak. A magyar talpraállásban igen nagy része van, mert alig is határoztak az utolsó korszak pénzügyminiszterei valamit, amíg az ő tanácsát ki nem kérték és nem történt e téren semmi olyan, aminek az előkészítésébe ő bele nem folyt. Nemcsak kiváló közgazdasági tudása, tehetsége közismert, hanem szerénysége, puritánsága is. Tisza István gróf legbizalmasabb környezetéhez tartozott s az ő politikai tradícióit vallja most is.

Tellecsky Kristóf, volt országgyűlési képviselő. 1845 jan. 17-én született a torontálmegyei Kumászon. Nagykikinda város polgármestere volt. 1896-tól képviselte a nagykikindai kerületet a Házban. 1910-ben, mint a nemzeti munka-

párt tagját választották meg képviselővé. Meghalt 1914 ápr. 11-én.

Temesváry Imre dr., országgyűlési képviselő. 1874-ben született Szegeden. Középiskoláit Szegeden, műszaki tanulmányait Budapesten és Zürichben, a jogot a kolozsvári egyetemen végezte. Mint mérnök Budapesten, Szombathelyen, Nagybányán, Szegeden és Kolozsvárott működött, hol a birtokrendezéseket hitelesítő mérnöki hivatal főnöke volt. Nevezetesebb munkálatai: Magyarország és Horvátország közötti határrendezés; A Fertő-tóban huzódó birtokhatárok trigonometriai rendezése. A Magyar Mérnök és Építész egyesületben tartott előadásai közül különösen a magyarországi és erdélyi birtokrendezések revíziójáról, valamint az arányosítások és legelőelkülönítések hibáiról és revíziójáról tartott tanulmányai keltek figyelmet. Számos szakmunkája jelent meg az „Erdélyi Jogügyi Közlönyben“, melyek a birtokreform magánjogi és műszaki vonatkozásait tárgyalták. 1896—97-ben önkéntesi idejét szolgálta a szegedi 5. honv. gyalogezredben. A háboru alatt, mint a hadseregfőparancsnoksághoz beosztott mérnök, a bukaresti békeszerződés szerinti határrendezést vezette. Az első nemzetgyűlésen, 1920-ban, először nyerte el a szeghalmi választókerület kiszagdapárti mandátumát. Már az első nemzetgyűlésen számos alkalommal szólalt fel és több közgazdasági természetű törvényjavaslat előadója volt. Az ingatlan-vagyonváltság törvényjavaslat benyújtását megelőző tárgyalásokon figyelmet keltő tervezetet dolgozott ki és a javaslat tárgyalásain tevékeny részt vett. A második nemzetgyűlési választásokon, 1922-ben, egyhanguan nyerte el egységspárti programmal a szeghalmi kerület mandátumát. Ettől az időtől fogva, mint a pénzügyi bizottság előadója, számtalan pénzügyi és egyéb közgazdasági törvényjavaslatot adott elő a nemzetgyűlésen. Egyik előadója volt az 1924. évi szanálási törvényjavaslatnak, valamint főelőadója volt az összes állami költségvetéseknek és indemnitásoknak. A pénzügyi egyensúly helyreállításának tartamára alkotott, ugynevezett 33-as bizottságnak is állandó előadója volt. A

kormányzó 1922-ben kincstári főtanácsosi címmel tüntette ki. Az 1926-iki országgyűlési képviselői választásokon a szeghalmi kerület ismét egyhangulag választotta meg képviselőjévé egységspárti programmal.

Temple Rezső, országgyűlési képviselő. 1874-ben született Budapesten. Középiskoláit és a jogi fakultást Budapesten végezte el. Nyugalmazott belügyminiszteri helyettes államtitkár, a II. oszt. polgári hadiírem, III. oszt. Vas-koronarend tulajdonosa, a Ferenc József-rend lovagja stb. 1914 augusztusától 1917 januárig a szerb harctéren századosi minőségben teljesített szolgálatot és vitéz magatartásáért több kitüntetést kapott. Megfordult Európa összes nagyobb államaiban. A belügyminiszterium kétizben is kiküldötte tanulmányutra. Számos kongresszuson képviselte a belügyminiszteriumot. Temes, Torontál és Krassószörény vármegyék közéleti kormánybiztosa volt. Mint osztálytanácsos a pécsi, tatabányai és diósgyőri élelmezési sztrájkok megszüntetését ügyes tapintattal vitte keresztül. Számos társadalmi és szakegyesület tagja. Az 1926. évi választásokon a kiskunmajsai kerület választotta meg egységspárti programmal.

Tersztyánszky Kálmán (nádasi), ny. államtitkár. 1867-ben született Szécsényben, Nógrád vármegyében. Az egyetemi tanulmányok bevégzése után, egyideig ügyvédjelölt volt. 1889-ben a belügyminiszteriumban fogalmazó gyakornok lett. 1895-ben a Bánffy-kormány alatt szolgálatátételre a miniszterelnökséghez rendelték ki. A Széll-kormány alatt visszakerülvén a belügyminiszteriumba, a községi és városi ügyekben dolgozott. A háboru tartama alatt teljesített szolgálatai elismerésül 1917-ben a II. oszt. polgári hadi érdemkereszttel tüntették ki. 1923 decemberében Budapest székesfőváros kormánybiztosává és helyettes főpolgármesterré neveztetett ki, amely tisztelet 1924 szeptember végéig töltötte be. Legutóbb a belügyminiszteriumban a községi és városi ügyeket intézte, mint államtitkár. 1925 év végével, 40 évi szolgálat után, nyugalomba vonult. Tagja az Országos Földbirtokrendező Biróságnak, az or-

szágos congrua-bizottságnak, igazgató-sági tagja a Budapesti Takarékos és Vársárpéntárnak, az általános gépipari jármű részvénytársaságnak.

Thaly Ferenc, a felsőház tagja. 1862 aug. 5-én született a La Manche-csatornában fekvő Jersey szigeten Angliában, ahol édes atyja, Thaly Zsigmond mérnök, 48-as honvédezeres, Komárom várának volt erődítési igazgatója, akinek a komáromi vár kapitulációja után az osztrákok üldözése elől menekülnie és emigrálnia kellett, több magyar emigránssal együtt megtelepedett. Középiskoláit Komáromban és Budapesten elvégezvén, a budapesti egyetemen jogi- és államtudományi tanulmányokat folytatott. Kora ifjúsága óta a negyvennyolcas ellenzéki politika híve s mint a 48-as Kossuth-párt jelöltjét választotta meg a komárommegyei nagybírói kerület, háromszor egymásután 1896-ban, 1901-ben és 1906-ban, még pedig egyhangulag. 1910-ben csak nagy küzdelem árán tudta megtartani a kerületet a függetlenségi és 48-as pártnak. Évtizedek óta tagja volt Komárom vármegye törvényhatósági és közigazgatási bizottságának. Pusztaszentmihályi birtokán gazdálkodott, mely egyike a vármegye legszebb gazdaságainak. Esztergom-Komárom megye küldte a felsőházba, amely alelnökévé választotta, azonban betegsége miatt lemondott. Meghalt 1929 jun. 19-én.

Thaly Zsigmond dr. (*széchy-szigeti*), h. államtitkár. 1881 nov. 9-én született Zólyomban. Budapesten és Kolozsvárott végezte jogi tanulmányait s itt avatták fel a jogtudományok doktorává. 1908-ban került a pénzügyminiszteriumba, ahol fokozatosan előrehaladva 1921-ben miniszteri tanácsos, 1924-ben pedig h. államtitkár lett. A Hungya szövetség vezetési biztosa. 1916-ban a Ferenc József rend lovagkeresztjével tüntették ki.

Thán Károly báró, vitéz, nyug. altábornagy. 1873 márc. 3-án született. A

bécsujhelyi katonai akadémia elvégzése után, 1893-ban mint hadnagyot beosztották a 16. huszárezredhez. 1905 májusban, mint vezérkari kapitány a 12. hadtestparancsnoksághoz került, 1906-ban pedig az uralkodó katonai irodájába vezényelték szolgálat-tételre, ahol a magyar ügyek előadójaként

szerepelt. 1912 őszén az 5. honvédelovas hadosztály vezérkari főnöke lett s mint ilyen vonult a háborúba 1914-ben. 1915-ben nevezték ki ezredessé, 1920-ban lett tábornok, 1923-ban pedig altábornaggyá lépett elő. A háboru alatt különösen a Kelet-Galiciában és az olasz fronton lefolyt nagy ütközetekben tüntette ki magát, úgy, hogy már mint fiatal ezredes dandárparancsnokká nevezték ki és a hadiékitményes, kardokkal diszített Lipót-rend lovagkeresztjével tüntette ki a király. 1918 októberében a leg-erősebb támadások ellen is szünetnélküli véres harcokban tartotta csapataival az olasz fronton eredeti állását, míg felsőbb parancsra vissza nem vonták csapatait. A teljes bomlás dacára is sikerült a 38-ik hadosztállal teljes rendben és fegyveresen hazaindulnia, mikor a határon a Nemzeti Tanács tüzéronkéntesi egyenruhába öltöztetett megbízottjai fogadták a vonatot, hogy a csapatokat felvilágosítsák a történetekről. Hiába fogatta össze a megbízottakat a tábori csendőrökkel, Budapesten felbomlott minden fegyelem. 1919-ben Szegeden jelentkezett a fővezérségnél szolgálattételre. 1920-ban budapesti katonai körletparancsnok lett. A budaörsi ütközetnél ő volt a kormányhü csapatok parancsnoka. 1922-ben a budapesti honvédegyesdandár parancsnokává nevezték ki, 1923-ban pedig megkapta a II. oszt. magyar érdemkeresztet a csillaggal, majd vitézzé avatták. 1926-ban vonult nyugalomba.

Thomas Ferenc, volt nemzetgyűlési képviselő. 1870-ben született Gyanafalván. A szombathelyi papnevelő intézetet elvégezve, pappá szentelték, 1898-ban lett Pusztaszentmihályon plébános, majd később esperes. Az első nemzet-

gyűlésen a németujvári kerületet képviselte kereszténypárti programmal.

Thoroczkay Miklós gróf (*toroczkó-szentgyörgyi*), volt főrendiházi tag. 1859 jun. 30-án született Kolozsvárott. Főiskolai tanulmányait a bécsi politechnikumon végezte, majd hazatért és Hunyad megyében közügyekkel foglalkozott. A képviselőháznak első ízben 1892-ben volt tagja, mikor a torockói kerület választotta meg képviselőjévé szabadelvű párti programmal. 1906-ban Déván választották meg képviselővé. A főrendiháznak élethossziglan kinevezett tagja volt.

Tisza István gróf, miniszterelnök. 1861 ápr. 22-én született Budapesten. Legidősebb fia néhai Tisza Kálmán miniszterelnöknek. Gyermekeveit a család

ősi fészkeiben, a geszti házban töltötte, ahol neveltetése abban a szellemben történt, melynek irányt a közügyek szolgálata adott és ahol körülötte tiszta családi élet és erős kálvinista vallásos érzés uralkodott. Első ok-

tatója Géres Kálmán, az ismert tudós volt, akinek vezetése mellett a gimnázium első hat osztályát magánuton végezte, a két utolsó osztályt pedig a debreceni kollegiumban. Ezután a berlini és a heidelbergi egyetemekre ment, majd a budapesti egyetemen tanult, ahol az államtudományok doktorává avatták. Kezdetben a belügyminiszteriumban ismerkedett meg a közigazgatás gyakorlati kérdéseivel; ezidőben élénk részt vett a gazdakör agrárius vitáiban. Az agrárius kérdésről több tanulmánya jelent meg a Budapesti Szemlében. Miután az önkéntesi évét leszolgálta és a huszártiszti rangot elnyerte, Bihar megyében telepedett meg s mint bizottsági tag és tiszteletbeli főjegyző tevékenyen részt vett a megye politikai és gazdasági életében. 1886-tól 1892-ig a vizaknai kerületet képviselte. 1892-ben Vizaknán kisebbségben maradt, a pótválasztások alkalmával azonban, mint újbányai képviselő újra bejutott a Házba, amelynek közigazgatási és köz-

igazgatási bizottságaiban élénk tevékenységet fejtett ki. 1896-ban az ugrai kerület mandátumát nyerte el és a közigazgatási bizottságban foglalt helyet. Elnöke és választmányi tagja volt több pénzintézetnek és iparvállalatnak, az összeférhetlenségi törvény tárgyalása előtt azonban, nehogy ez állások követendő magatartásában feszélyezzék, valamennyiről lemondott. Az összeférhetlenségi törvény tárgyalásakor a mérsékelt álláspont szószólója volt. 1903 jun. 17-én Széll Kálmán lemondása után megbízást kapott a kibontakozás keresésére, de megbízatását két nap mulva visszaadta a királynak. Mint a szabadelvűpárt kilences bizottságának tagja, szivós munkásságot fejtett ki a párt katonai programjának elkészítésében. E programm egyes pontjainak módosítása után megbízatást kapott kabinetalakításra s november 3-án miniszterelnökké neveztetett ki és a belügyi, valamint a király személye körüli miniszterium vezetésével bízott meg. Ugyanekkor titkos tanácsosi méltóságot nyert. Kormányelnöki tisztét az obstruáló ellenzék legszélsőbb indulatkitörései között foglalta el, ami csak fokozta benne az elhatározást rég tervezett házszabálymódosító programjának keresztülvitelére. A végsőkig kiélezett helyzetben, midőn Tisza ideiglenes, szigorú házszabály-tervezetével előállott, a Thaly-féle békeajánlat, melyet Tisza is elfogadott, hirtelen fordulatot hozott: az obstrukció megszűnt (1904. márc. 10) és a parlamenti rend helyreállott. Tisza a Házban általános tetzés között utasította vissza Körber osztrák miniszterelnök Magyarországra vonatkozó fejtegetéseit, mint „egy előkelő idegen kirándulásait a magyar közjog területére“. De megnyugtatólag hatott a közvéleményre az is, hogy 1904 ápr. 19-én megjelent a király kézírata Rákóczi Ferenc fejedelem halmvainak hazaszállítása kérdésében. Ugyanaz éjjel azonban kitört a vasuti sztrájk, amely heves parlamenti jeleneteket és a II. ülősszak berekesztését vonta maga után. Május közepétől kezdve azután gyorsan elintézték az ugynevezett állami szükségleteket és

egyéb javaslatokat. 1904 őszén Tisza nyílt levelet intézett ugrai választóihoz, amelyben a házszabályok módosításának szükségét hangoztatta s ez ismét lánggra lobbantotta a szenvedélyeket. A közben megkötött olasz vámszerződés letárgyalása után be is nyújtotta a módosításra vonatkozó indítványát azzal, hogy a Ház a házszabályok módosítására huszonegytagu bizottságot küldjön ki. Az ellenzék már ez indítvány ellen megindította az obstrukciót. Dániel Gábor a szabadelvüpart nevében határozati javaslatot terjesztett elő, amely az ideiglenes házszabályokat foglalta magában, egyben párhuzamos ülések tartását indítványozták. November 18-án volt az első párhuzamos ülés, amelyen Tisza rövid beszéde után a szabadelvüpart egyszerre felállott helyéről, szavazást követelt, amit az elnök Percel Dezső el is rendelt, majd fülsiketítő zajban elfogadottnak jelentette ki a Daniel-féle határozati javaslatot. Eleinte a győzelem biztosítottak látszott, de a dec. 13-i fordulat, midőn az ellenzék a kitűzött ülés megtartását erőszakkal megakadályozta és szétrombolta a terem berendezését, a kormányt válságos helyzetbe sodorta. Tisza bizva a nemzet higgadt ítéletében, új választásban látta az orvoslást és a királynak a képviselőház feloszlását javasolta, ami meg is történt. Olyan választási harcban, melynek tisztaságát az ellenzék is elismerte, dőlt el a harc, de nem Tisza javára. A választási küzdelem a szabadelvüpart kisebbségbe jutásával végződött. Ő maga is kisebbségben maradt Miskolcon Bizony Ákos-sal szemben, ellenben Budapesten Andrassy Gyula gróffal szemben megválasztották. Andrassy Gyula gróf és hívei különben közvetlenül az ülészak berekesztése után kiléptek a szabadelvüpartból s ugyanakkor megalakult az egységes ellenzéki szövetség. Tisza nyomban a választások után beadta lemondását, de mint lemondott miniszterelnök, még hónapokig volt kénytelen kormánya élén az ügyeket vezetni, a parlamenti többséggel szemben teljesen passzív magatartásra szorítkoztván. 1905 jun. 18-án, felettébb elis-

merő királyi szavak kíséretében, bekövetkezett miniszterelnöki állásától való felmentése. Utána Fejérváry Géza báró neveztetvén ki miniszterelnökké, egyelőre jóakaróan semleges álláspontot foglalt el, mikor azonban az általános választói jogot is felölelő kormányzati program alapján neveztetett ki újra a rekonstruált Fejérváry-kormány, ezzel és a kormány támogatására alakult haladó-párttal szemben, határozott ellenzékbe helyezkedett s pártjával együtt mindannyiszor tiltakozott az országgyűlés folytonos elnapolásai ellen. Nagy harca az általános titkos választói jog ellen ekkor vette kezdetét. Az Ujságba cikksorozatot irt az általános választói jog ellen, saját párt-hiveinek egy részével is ellentétbe jutva. Az alkotmányos béke helyreálltával és a Wekerle-féle koalíciós kormány kinevezése után, indítványára a szabadelvüpart egyhangulag kimondta feloszlását. Tisza István gróf ekkor a politikai élettől félrevonult. 1907 májusában a dunántuli református egyházkerület főgondnokává választotta. Székfoglaló beszédében a közoktatás államosítása ellen foglalt állást. A főrendiházban a szerb háborus bonyodalmak idején, 1909 elején, nagyjelentőségű beszédet mondott. Midőn a koalíciós-kormány lemondott, a király többiben meghallgatta véleményét, majd a Khuen-Héderváry-kabinet kinevezésekor újból a politikai tevékenység terére lépett s nagy agitálással vett részt a nemzeti munkapárt szervezésében és ismét országos körutra indult. Beszédet mondott számos városban s a választásokkor az ő fáradhatatlan agitációjának volt köszönhető a nemzeti munkapárt nagy győzelme (1910 jun.). Az általános választások alkalmával Ugrán egyhangulag, Aradon pedig Barabás Bélával szemben óriási többséggel megválasztották képviselővé. Az utóbbi mandátumot tartotta meg. Bár ez időben nem volt vezető kormányállásban, a politika és a pártvezetés irányzatára döntő befolyása volt. 1911-ben részt vett a Magyar Függetlenség című folyóirat megalapításában és abban mindvégig erős tevékenységet fejtett ki, nemcsak politikai, hanem

irodalmi, művészeti és társadalmi kérdésekkel is foglalkozva. Midőn a Khuen-Héderváry-kormány alatt az obstrukció új életre támadt, erélyesen sürgette a házszabályrevíziót és miután az ellenzék a Lukács László kormánya alatt sem bizonyult engedékenyebnek, sőt a katonai javaslatok ellen az obstrukciót még fokozottabb erővel megindította, a képviselőház elnöki székébe ült, hogy régi tervét megvalósítsa. Minden akadállyal megküzdő erélye most is győzött és sikerült a többséggel, a házszabályok formáinak mellőzésével 1912 júniusában a javaslatokat megszavaztatnia, dacára a személye ellen irányuló legszenvedélyesebb, életét is fenyegető támadásoknak. Kovács Gyula ellenzéki képviselő gyilkos merényletet intézett ellene a Ház nyílt ülésén, de a golyók célt tévesztve süvöltöttek el a rendíthetetlen nyugalommal tovább elnöklő Tisza felett. Kovács Gyula ekkor halántékához emelte a revolvert, önmagára lőtt és végig vágódott a padsorok között. Tisza aki azt hitte, hogy Kovács Gyula meghalt, a legnyugodtabb hangon tette meg kijelentését: „Tisztelt Ház! A most lefolyt eset egy szerencsétlen örültnek cselekedete volt, aki elvonta magát az igazságszolgáltatás keze alól. Azt hiszem, az ő eljárása és sorsa felett azzal a részvétellel térhetünk napirendre, ami kijár minden szerencsétlen örült embernek.“ Miután a főrendiház a képviselőház szavazatát állásfoglalásával jóváhagyta és a szigorubb házszabályokat a többség megszavazta, a parlamenti tanácskozás rendje helyre állott, bár annak fenntartása nem kis terhet rótt az elnöklő Tiszára. A helyzet, az ellenzék engesztelhetetlensége folytán, tovább is feszült maradt és az új házszabályokkal szembeszegülő képviselők karhatalmi megrendszabályozása nehéz feladat volt. Tisza azonban következetes eréllyel hajtotta végre a házszabályokat és nem engedett. A Lukács-kormány távozása után a király 1913 jun. 10-én, Tisza Istvánt nevezte ki miniszterelnökké. Az ellenzék a legnagyobb gyűlölettel fogadta kormányelnökségét. A kisebbséggel állandóan súlyos harcot kellett vívnia, de

emellett mégis sikerült pozíciójában megerősödni, erélyével és munkásságával a kormányzati rend sikeres működését biztosítani. Eszméinek és politikai rendszerének megismertetése céljából 1913-ban az Igazmondó című néplapot alapította s ebbe ő maga is számos cikket irt, különösen az általa mindig annyira kedvelt és nagyrabecsült kispapok okulására és felvilágosítására. Az 1914-ben bekövetkezett világháború Tisza István grófnak az egész monarchiára kiható fontos vezérszerepet juttatott, bár ő maga erejének teljes megfeszítésével a háborús fordulat elhárításán dolgozott. Ma már az egész világ előtt bebizonyított tény, hogy Tisza ellenezte a háborút és a Szerbiához intézett jegyzéket a diplomáciai és a katonai körök felfogásától eltérő szellemben óhajtotta megfogalmazni. Legfőbb törekvései azonban sikertelenek maradtak, mint ahogy Ferenc József királyhoz intézett felterjesztésével sem tudott álláspontjának érvényt szerezni. Dacára ennek, mégis állásában maradt, amit lelkiismeretes felelősségérzetén kívül megokolt az ő többségi vezetése által uralt parlamenti helyzet, a belső egységes rendfenntartás, a háborús erőkészség biztosításának és fokozásának a kérdése, mely kockázatos kísérletezések tárgya nem lehetett. Ezek az okok, valamint az a körülmény is, hogy a helyzet kényszere folytán nemcsak a parlament egyöntetűen, hanem a közhangulat is a háború mellett nyilatkozott meg, feleletül szolgálnak az ellene később, csak a katasztrófa után támasztott ama vádakra és kifogásokra, melyek szerint le kellett volna mondania állásáról, hogy ezáltal a vezetőkörök másirányú döntésre befolyásolja. A közvélemény a tények tudata nélkül is megérezte, hogy a háborúért Tisza István hozta a legnagyobb áldozatot s a háború első idejében maga mellett is érezhette az egész országot. Amikor az ő intervenciójára szabadult ki Károlyi Mihály a francia internálótáborból, ahova Amerikából való hazatérése közben került: még Károlyi is elfogadta azt a kötelezettséget, hogy nem bontja meg a nemzet egységét. Ugyanebben

az időben az összes nemzetiségek hüségfogadalmat tettek, a román párt vezére, Vajda Vojvoda Sándor pedig éppen egy bukaresti lapban nyilatkozta ki, hogy a magyarországi romákok ragaszkodnak a dinasztiahoz és Szent István koronájához. Tisza a háborút az adott helyzetben, mint reánk kényszerített önvédelmi harcot fogadta. Nem lévén hatalmában a háborus fordulat veszedelmét elhárítani, lemondásával a küzdelmet gyengíteni és az energiákat csökkenteni annál kevésbé akarhatta, mert a szövetségi viszony felbomlásának a veszélyeivel is számolnia kellett. Így vállalta a reánézve sokkal nehezebb szerepet, annak összes terheivel és felelősségeivel, abban a szilárd meggyőződésben, hogy a háboru, melynek kiterjedését megakadályozni nem sikerült, most már a magyar nemzetre nézve a létfenntartás kérdése, melyre az összes erőt koncentrálni kell. E nehéz hivatásban emberfeletti erély, önmagát nem kimélő munka és felelősségérzet voltak erőtenyezői. Küzdelmei a kárpáti harcokban, a hadvezetés hibáinak kérlelhetetlen számonkérése, erélyes fellépése a német vezető körökkel szemben, intő szava a buvárhajóharc terve ellen, mind ez időben történt erő kifejtései. Működésének és szilárd állásának erős támasza volt Ferenc József király, aki haláláig törhetetlen bizalommal viseltetett iránta. Ennek ellenkezőjét kellett tapasztalnia azonban az utód IV. Károly királynál, aki Tiszával kezdettől fogva nem rokonszenvezett. Az új király megkoronázásánál a nádorhelyettesi funkciókat ő végezte ugyan, de a viszony feszültségére nézve elejétől fogva kétség sem lehetett. A király ekkor Czernin Ottokár grófot nevezte ki külügyminiszterévé, akiről pedig köztudomású volt, hogy a centralizmus híve, a magyarságnak ellensége és Tiszának egyik legnagyobb ellenfele. A helyzet kiélesítéséhez hozzájárultak a Tisza ellen újra felülkerekedő gyűlölködő áramlatok, amelyeket a szélső ellenzők és a saját izgató támadásai a végsőig fokoztak. A krízisre döntő volt a választói jog kérdése. 1917 ápr. 28-án a király meglepetésszerűen kéziratot

intéz Tisza Istvánhoz, amelyben felkéri, hogy dolgozzon ki javaslatot a választójog kiterjesztésére. A király nagyon jól tudta, hogy Tisza ezt nem fogja megtenni és ezzel csak az ellenzék személyi harcát élesztette miniszterelnöke ellen. Meg is mozdultak ekkor a tömegek, máj. 1-én a szociáldemokraták nagy tüntetéseket rendeztek, ahol az általános titkos választójogon kívül már a békepropaganda szabaddátételét is követelték. Tisza István ekkor beadta lemondását és a király 1917 jun. 15-én felmentette állásától. Az udvari kamarilla tehát letaszította a hatalom polcáról a konzervatív Magyarország leghatalmasabb egyéniségét. Tisza az uralkodói akaratnak lojálisan engedett és szavát megtartva, többségi pártjával támogatta a háborus vezetés és belső rendfenntartás körébe tartozó kérdésekben Esterházy Móric gróf kormányát, amellyel egy sokfejű és soklelkű kisebbség kezébe került a politikai hatalom a legkritikusabb időben. De nem engedett Tisza választójogi álláspontjából. Összeütközésre közötté és a kormány között nem került a sor, ami részben annak volt tulajdonítható, hogy régi vágyát követve, kiment a harctérre katonai szolgálatot teljesíteni. Mint ezredes vette át a debreceni huszárezred parancsnokságát és hatáskörét itt is a legnagyobb kötelességtudással és önfeláldozással töltötte be. Halálát megveto batorsága, bajtársiassága és minden katonájára kiterjedő gondoskodása hősi nimbusszal övezte őt. Harctéri helyét csak akkor hagyta el egy-egy időre, ha a politikai helyzet ezt szükségessé tette, vagy ha a tanácsát meghallgatni akaró király rendelkezni óhajtott vele. 1918 febr. 15-én mondotta el a választójogi bizottságban a Wekerle-kormány választójogi törvényjavaslatát bíráló, hatásában páratlan beszédét, melyben a kényszerhelyzet nyomása által parancsolt engedékenység terére lépett és a hatosztályú népiskolát vagy egy ezzel egyenértékű tanfolyam elvégzését jelölte meg a választójogi képesség alapjául. Egyben hajlandó volt az iparosok és kereskedők, azok alkalmazottai, valamint a mezőgazdasági

munkások választójogára vonatkozólag tágitásokat tenni. A Ház ülésain is jelentős része volt a vitákban és sok tekintetben neki volt köszönhető, hogy a választójogi javaslat megfelelő módosításokkal törvényerőre emelkedett. Utolsó királyi megbízatása volt, midőn Boszniába küldetett, hogy az elszakadásra törekvő délszláv politikusokkal tárgyaljon. A bolgár front összeomlása után Tisza végleg Budapesten maradt és támogatta a Wekerle-kormányt, melynek erősítését azzal is szolgálni vélte, hogy pártjával, mely harcaiban mindvégig rendíthetetlen támasza volt, hajlandó volt egy pártkoncentrációba belépni. Személye ez időben már a tömegek és a bűnbak-kereső irányzatok tárgya volt. Egyik utolsó parlamenti szereplése volt 1918 okt. 17-én, mikor felszólalásában követelte, hogy Magyarország érdekeit a béketárgyalásokon külön képviseltesük, majd a következő nyilatkozatot tette: Nem akarok szemfényvesztő játékot üzni a szavakkal, elismerem, hogy ezt a háborút elvesztettük. Nem abban az értelemben vesztettük el a háborút, hogy tovább ne tudnánk szívós és sikeres védekezést kifejteni és az ellenséggel drága áron fizettetni meg győzelmét, hanem elvesztettük az erőviszonyokban beállott eltolódásoknál fogva, úgy, hogy a háboru megnyerésére reményünk nem lehet. Keresnünk kell tehát a békét olyan feltételek mellett, amelyeket ilyen viszonyok között ellenségeink elfogadhatnak. — Tisza hatalmas beszédében, amelyben megdöbbenő őszinteséggel tárta fel a helyzetet, a nemzetet a szerencsétlenségben való összetartásra buzdította. A Tiszával szemben felülkerekedő tömegszenvédelyt tükrözte vissza az a merénylet, amelyet október 16-án egy Lékai-Leitner nevű foglalkozás nélküli egyén nyílt utcán követett el ellene. Tisza életbiztonsága ebben az időben erősen fenyegetett volt, de azért a személyére vonatkozó minden óvó rendszabályt visszautasított és a lakására kirendelt csendőrök ellen is tiltakozott. Az október 23-iki ülésen szólalt fel utoljára Tisza a Házban. Ekkor a Szász Károly házelnökkel és gróf Andrassy Gyulával folytatott bizalmas

tanácskozás közben kijelentette, hogy ő maga belátja a balfelé való eltolódás szükségességét, de óva int mindenkit Károlyi Mihálytól, mert nem tartja alkalmas nemzetvezérnek. Az 1918 okt. 31-i forradalmi anarchia Budapesten érte Tisza Istvánt, aki az egész napot Hermina-uti lakásán töltötte. Hozzátartozói és barátai állandóan kérték és sürgették, hogy meneküljön, amire a kora déli órákban még alkalmat lett volna, de ő visszautasította a sürgetőket: „Soha életemben nem bujkáltam, amint éltem, úgy fogok meghalni.“ Az ő lelkét ekkor is az ország megmentésének gondolata foglalkoztatta. Minden eshetőségre felajánlotta szolgálatait Hadik János gróf kinevezett miniszterelnöknek és Lukasich altábornagy katonai parancsnoknak. Délután ¼6 órakor fogta körül a tömeg lakóházát, ahonnan előbb eltávolították az őrizetere kirendelt csendőröket. Egy csapat behatolt a lakásba, melynek halljában négy katonaruhába öltözött fegyveres ember állott fel. Tisza felesége és unokahuga, Almásy Denise grófnő kíséretében lépett ki a hallba, revolverrel a kezében. Rövid szóváltás után Tisza letette a revolvert, mire eldőrdültek a fegyverek és két golyó halálosan találta Tiszát. Tisza István összeesett s rövid haláltusa után kiszenvedett. A gyilkos merénylet körülményeire, főleg a bűn értelmi szerzőire nézve biztos adatokat sem a katonai sem a polgári bíróság vizsgálata nem tudott megállapítani, bár a merénylet több résztvevőjét elítélték. A forradalmi rendszer beszennyezte magát egy olyan gyilkossággal, amelyet önmaga védelmével sem menthet. Tisza temetése a forradalmi szenvédelyek által feldult lázas izgalmak között 1918 nov. 3-án volt Geszten, ahol ősei sirboltjában helyezték örök nyugalomra s ahova évről-évre mind nagyobb és nagyobb zarándokcsapat vonul halála évfordulóján, hogy az ő eszméiből és példájából merítsen erőt a további küzdelemhez. A részvét, amely Tisza tragikus halála után életre támadt, ma már a nemzeti kegyelet tisztult érzéséből alakult, kultuszává avatva pályájának, eszményeinek és igazságainak tanulságtételeit. Az Országos

Tisza István Emlékbizottság halála minden évfordulóján gyászünneppel, születése évfordulóján pedig serleg-ünnepel adózik emlékének. Az 1921-ben megnyílt debreceni tudományegyetem a Tisza nevét viseli és ugyanilyen kegyeletes érzéssel ápolja szellemét a debreceni huszárezred is, amelynek parancsnoka volt. Ugyancsak az ő szellemének ápolására alakult a Tisza István Kör is, a tragikus sorsu magyar államférfi régi harcostársainak, hiveinek és tisztelőinek taborából. Tisza István nagy irodalmi működést fejtett ki. Több lapban jelentek meg tanulmányai és cikkei. Önállóan megjelent művei: Az adóáthárítás elmélete; Valutánk rendezéséről; Magyar agrárpolitika; A válás a modern élet küzdelmeiben; A szocializmus és az egyház; Küzdelem a parlamentarizmusért; A helyzetről; Sadowától Sedánig; A háború hatása a nemzeti jellemre; Gróf Tisza István összes munkái, amelyet az Országos Tisza István Emlékbizottság kezdeményezésére és támogatásával a Magyar Tudományos Akadémia ad ki. A bizottság megbízásából Horánszky Lajos írja meg Tisza István kimerítő életrajzát, a legmeggrázóbb emberi tragédiák egyikét.

Tisza Kálmán gróf, volt országgyűlési képviselő. 1867 márc. 17-én született Budapesten; másodszülött fia néhai Tisza Kálmánnak, Magyarország volt miniszterelnökének. Középiskoláit Debrecenben végezte, a jogot Budapesten és Heidelbergben hallgatta. Egyetemi tanulmányainak befejezése után nagyobb külföldi utazásokat tett, majd hazatérve, gazdaságának szentelte magát. Önkéntesi évét Debrecenben a 2. huszárezrednél szolgálta le. Az 1910-i általános választásokon a nagyszalontai kerület nemzeti munkapárti programmal választotta képviselővé. Az összeomlás után, mikor annyi súlyos megpróbáltatáson ment keresztül, — orgyilkosok megölték bátyját, otthonát elfoglalták a románok, — ott maradt a trianoni határon túl, ahol teljesen visszavonulva él a még meghagyott kis birtokán.

Tisza Lajos gróf, a felsőház tagja. Néhai Tisza Kálmánnak legfiatalabb fia, Tisza István legifjabb öccse. 1879-

ben született Budapesten. Itt végezte középiskoláit, azután Németországba ment, ahol különböző gazdasági egyetemeken folytatott tanulmányokat. Külföldi tanulmányainak befejezése után a Vilmos - huszároknál leszolgált önkéntesi évét, majd átvette a

család szatmármegyei és szabolcsmegyei birtokainak vezetését. A háboru kitörésekor bevonult ezredéhez, egyenesen a harcra ment és az orosz harctéren, 1915. nagypéntekén súlyosan megsebesült. Sebesülésének nyomait még ma is viseli. Az első volt, akit IV. Károly király, koronázása napján, 1916 december 30-án, a Mátyás-templomban aransarkantyus vitézzé avatott. Akkor még olyan beteg volt, hogy csak bátyja és tisztiszolgája támogatásával jutott a trón elé. A trón első lépcsőjénél tovább azonban nem tudott menni, mire a király felállt és úgy érintette meg Szent István kardjával vállát.

Tobler János, országgyűlési képviselő. 1889-ben született Sopronban. Iskoláit Sopronban végezte s már korán részt vett a keresztényszocialista munkásmozgalmakban s jelentős tevékenységet fejtett ki a keresztényszocialista szakszervezetek megszervezésében. E munkába való bekapcsolódása 1910-re esik s először Sopronban, majd pedig Pozsonyban működött. A világháboru kitörésekor bevonult katonának s 1918-ig teljesített harctéri szolgálatot. Az összeomlás után a megszálló csehek elleni ellenállás hathatósabbá tétele végett még erőteljesebb agitativ munkába fogott s nevéhez fűződik a felvidéki keresztényszocialista párt nagyarányu megszervezése és heroikus küzdelme a prágai elnyomás ellen. Ugyanez idő alatt a sajtó terén is felvette a harcot az elnyomókkal s két éven át, 1920-ig állott a Pressburger Tagblatt élén, mint felelős szerkesztő. Szívós és lelkes munkásságával csakhamar magára vonta a cseh hatóságok üldözését s kétszer vették börtönbe: először Illaván, majd Aranyosmaróton. Az 1920-as cseh választások során pártja, melynek ezidő-

ben főtítkára volt, a legnagyobb terror ellenére beküldötte a prágai parlamentbe, az érsekújvári választókerzet mandátumával. A cseh törvényhozásban Körmeny-Ékes Lajos és Szentiványi Géza oldalán vezetőserepe volt a magyar pártok élén s két éven át elkeseredett harcot folytatott a Felvidék érdekében. A csehek természetesen mindent elkövettek, hogy megbénítsák politikai és társadalmi tevékenységét s amikor minden eszközük csődöt mondott, megállapították róla, hogy nem felvidéki illetőségű s ennek alapján minden jog ellenére megfosztották mandátumától, rövidesen pedig ki is utasították. Ilyenformán 1922-ben Csonkagyarországra költözött, ahol azóta vezetőegyenisége a keresztényszocialista mozgalomnak. Élénk szakirodalmi munkásságot folytat a szakszervezetek lapjaiban. A legutóbbi képviselő választások során, a pestkörnyéki kerületben pótképviselővé választották a keresztényszocialista párt listáján és a másutt is megválasztott Haller István és Csik József lemondása után hívták be a Házba.

Tomassich Miklós dr. (*koranai*), volt főrendiházi tag. 1864 jan. 13-án született Zágrábban. 1890-ben a horvát-szlavon miniszterium titkára lett, 1892-ben pedig a zágrábi egyetemen a nemzetgazdaszat és politika rendes tanára. A magyar országgyűlésnek 1896—1903-ig volt tagja, ekkor horvát-szlavon miniszterré nevezte ki a király, de állásáról még ugyanabban az évben lemondott. 1910-ben Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánja lett s megkapta a titkos tanácsosi méltóságot. A főrendiháznak élethossziglan kinevezett tagja volt. Meghalt 1918 máj. 29-én.

Tomcsányi Móríc dr. (*tomcsányi*), a felsőház tagja. 1878 márc. 21-én született Temesváron. Szülővárosába járt gimnáziumba, a budapesti és párisi egyetemen végezte a jogot és annak befejezése után jogi és államtudományi doktorrá avatták. Nagy külföldi tanulmányutat tett, melyről hazatérve, a pénzügyminiszterium fogalmazójává nevezték ki. A közigazgatási és közjogi irodalomban korán feltűnt értekezéseivel, a budapesti egyetem 1906-ban a

közigazgatási jog magántanárává habilitálta. „A vagyoni felelősség elve a közigazgatásban“, Önkormányzat és decentralizáció“ ez időben megjelent jogi munkái. A politikai életbe 1917-ben került be, mint Turócsmegye főispánja. A gyakorlati közigazgatásban nem sok időt töltött, visszatért a katedrára. 1918-ban megkapta a kamarási méltóságot. A budapesti egyetem tanárává 1922-ben nevezték ki és pedig a közjog és közigazgatási jog tanszékére. Ujabb munkái közül „A közjog és magánjog határa“, „A magyar közigazgatási jog alapintézményei“, „Magyar közjog, alkotmányjog“ figyelemre méltóak. A budapesti egyetem jogi kara részéről lett a felsőház tagja.

Tomcsányi Vilmos Pál dr., volt igazságügyminiszter, országgyűlési képviselő. 1880-ban született Budapesten. Középiskolai tanulmányainak befejezése után a budapesti egyetemen sub auspiciis regis jog- és államtudományi doktorrá avatták. Tanulmányait Berlinben, Párisban, Londonban és az Északamerikai Egyesült Államokban folytatta, ahonnan vissza-

térve 1902-ben büntetőtörvényszéki aljegyző, 1906-ban igazságügyminiszteri fogalmazó, 1918-ban miniszteri tanácsos, majd külügyminiszteri helyettes államtitkár, 1912-ben pedig a budapesti egyetemen a politika magántanára lett. Tanulmányutja során beutazta egész Európát és az Északamerikai Egyesült Államokat is. Az 1920. évi nemzetgyűlési választások alkalmával a vásárosnaményi választókerület egyhangulag képviselővé választotta. 1920 július 19-től 1922 június 19-ig igazságügyminiszter volt. Ez idő alatt néhány hónapon át a belügyi tárcát is vezette. Nevéhez fűződik a királyi ítélőbírák és a királyi ügyészek státusáról szóló 1920. évi XX. t.-c. megalkotása, valamint az alkotmányosság helyreállítása után szükségessé vált sok igazságügyi reform megvalósítása, a vagyon, az erkölcsiség és a személyiség hatályosabb büntetőjogi védelméről (1920. évi

XXVII.), az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről (1921. III.), a büntető igazságszolgáltatás egyszerűsítéséről (1921. XXIX.), a hazaárulók felelősségéről szóló 1915. XVIII. t.-c. kiegészítéséről (1921. XLIII.), a szerzői jogról (1921. LIV.), a berni szerzőjogi unióba való belépésről szóló (1922. XIII.), valamint több kisebb törvény-cikk, így a botbüntetési törvény megalkotása. 1922 óta Bereg és Szatmár megyék közeletében vett tevékeny részt. A jogi szakirodalom terén is élénk munkásságot fejtett ki. A következő művei jelentek meg: A mentelmi jogról (1903); A parlamentnek költségvetési joga (1908); A szociológia viszonya a politikai tudományokhoz (1912). Az 1922. évi nemzetgyűlésen kisgazdapárti programmal képviselte a mezőkászonyi választókerületet, legutóbb egységspárti programmal egyhanguan választotta meg régi kerülete.

Tomory Jenő, volt nemzetgyűlési képviselő. 1872 jun. 13-án született Hódmezővásárhelyen. Középiskoláit Szegeden végezte s azután a hírlapírói pályára lépett. Előbb a „Debreceni Ellenőr”-nél kezdte meg írói munkásságát, majd Kecskemétre került, ahol felelős szerkesztője volt a „Függetlenség” című napilapnak. A város közéletében is éveken keresztül játszott vezetőszerepet. Nagy irodalmi munkásságot fejtett ki, több könyve jelent meg. A Petőfi Társaság tagja. Ausztráliát kivéve, az egész világot beutazta. Az első nemzetgyűlésen a csengeri kerületet képviselte kisgazdapárti programmal.

Tormay Béla (*nádudvari*), min. tanácsos, a m. kir. postatakarékpénztár vezérigazgatója. 1881-ben született Budapesten s tanulmányait is itt végezte.

1900-ban lépett a Statisztikai Hivatal kötelekébe s pályáján gyorsan emelkedve, már 1920-ban miniszteri tanácsossá nevezték ki. Mint kezdő tisztviselő hosszabb időt töltött külföldön. A világháború kitérőésekor, mint

tartalékos dzsidás hadnagy bevonult ezredéhez s közel három évet töltött a harctéren, egy évet pedig a cs. és kir. hadügyminiszterium tudományos bizottságában. Több kitüntetésben részesült s a koronázáskor pedig IV. Károly király aransarkantyus vitézzé avatta. A világháború befejeztével őt bízták meg a Statisztikai Hivatal külkereskedelmi osztályának vezetésével és külkereskedelmi statisztikánknak az önálló magyar vámterület folytán szükségessé vált reformja előkészítésével. Az új rendszerű külkereskedelmi adagyűjtés az új vámtarifával egyidejűleg lépett életbe. 1926-ban kinevezték a postatakarékpénztár vezérigazgatójává, amelynek jelenleg is az élén áll. A pénzügyi kormányzat megbízásából a budapesti pénzintézetek képviselőinek bevonásával megszervezte az egész országra kiterjedő takarékosági propagandát és a minden év október 31-én megtartandó takarékosági napot. Jelentős eredményeket ért el a tudományos irodalom terén is.

Tóry Gergely, h. államtitkár. 1877. ápr. 7-én született Hosszuperesztegen, Vas vármegyében. 1900-ban a budapesti királyi József-műegyetemen gépészmérnöki oklevelet szerzett. Állami szolgálatát megelőzőleg három évig a Danubius hajó- és gépgyárnál, egy évig a Weitzer-féle vagon és gépgyárnál, 2 és fél évet pedig a Magyar Fém- és Lámpaárugyár Részvénytársaságnál szolgált. 1907-ben ipariskolai tanárrá nevezték ki. 1917-ben ipariskolai igazgató, 1919-ben miniszteri osztálytanácsos lett, egy év múlva miniszteri tanácsos, 1928-ban pedig a helyettes államtitkári címmel tüntették ki. A kereskedelmi minisztériumban a gyáripari ügyek szakosztályának főnöke.

Tóth Elemér (*kiskéri*), ny. államtitkár. 1867 febr. 11-én született Pápán. Tanulmányait elvégezve, 1888-ban a földmívelésügyi miniszteriumban kezdte meg állami szolgálatát. Ettől kezdve 1910-ig a vizügyi osztályban működött, azután a mezőgazdasági-munkás főosztályba került, majd a vadászati ügyeket intézte. 1906-ban min. osztálytanácsos, 1913-ban miniszteri tanácsos, 1920-ban h. államtitkár lett s

1923-ban, nyugalombavonulásakor neveztek ki államtitkárrá. Munkássága elismerésül megkapta a III. oszt. vas-koronarendet és a II. oszt. polgári hadi-érdemkeresztet.

Tóth István dr., h. államtitkár. 1877 márc. 28-án született Mezőtúron. Jogi tanulmányai elvégzése után a vallás-és közoktatásügyi miniszterium gyógy-pedagógiai ügyosztályában kapott beosztást s nemsokára már az ügyosztály vezetője volt. A háboru alatt nagy és eredményes munkásságot fejtett ki a vak katonák oktatása és polgári pályára való kiképzése érdekében.

A gyógypedagógiai oktatás terén több reform fűződik az ő nevéhez. 1916-ban a népoktatási ügyosztály vezetését bízták rá s e téren is igen szép eredményeket produkált, főként a mezőgazdasági iskolák létesítése körül. Jelenleg a nem katolikus egyházi ügyek vezetője.

Tóth János dr., a felsőház tagja. 1864-ben született Turkevén, régi nemes családból. Mezőtúron végezte a gimnáziumot, azután a budapesti egyetemen doktorrá avatták. Később átvette ősi családi birtoka vezetését, de emellett élénken részt vett Szolnok vármegye közéletében is s hamarosan oly népszerűsége tett szert, hogy 1892-ben, alig huszonnyolc éves

korában, a mezőtúri kerület képviselőjévé választotta. Ezt a kerületet képviselte azóta megszakítás nélkül huszonhat esztendőn át, egészen az 1918-ban bekövetkezett összeomlásig. Negyvennyolcas ellenzéki programmal választották meg s mindvégig törhetetlen híve volt a függetlenségi és 48-as törekvéseknek. Pártjában rövidesen jelentékeny pozícióba emelkedett. Az 1898—99-iki obstrukció idején a pártközi békéltető-bizottság tagja és jegyzője volt, a képviselőháznak pedig az 1899—1900-iki ülészakban jegyzője.

A párt 1901-ben gazdájának, 1903-ban alelnökének választotta meg s mikor 1905-ben az ujonnan megalakult képviselőháznak háznagya lett, pártja igazgató-elnöki székébe emelte. E tiszttségében igen sok nagy szolgálatot tett pártjának és a függetlenségi eszmének. Az 1904-ben kitört nagy alkotmány-krisis idején a szövetség ellenzék vezérlőbizottságának tagja és jegyzője volt s mikor a Fejérváry-kormány bukásával a nemzeti ellenállás 1906-ban diadalmaskodott, ő is azon ellenzéki férfiak között volt, akiknek véleményét az uralkodó meghallgatta. A nemzeti ellenállás megszervezése körül rendkívüli érdemeket szerzett magának. 1906-ban a király a Wekerle-féle koalíciós kormányban a kultuszminiszterium államtitkárává nevezte ki Apponyi Albert kultuszminiszter mellé, kinek legbizalmasabb politikai barátai közé tartozik s akivel együtt sikeresen fáradozott kulturpolitikánknak nemzetesebb tartalommal való megtöltése körül. A nemzeti függetlenségi politikának most már egyik legtekintélyesebb szerepvivője volt. Különösen véderőkérdésekben döntő sulya volt szavának; ezekben rendszerint ő képviselte pártja álláspontját. Súlyos szavú tagja volt a közösiügyi delegációnak. Nagy közjogi tudása és páratlan energiája, erőteljes agitációs készsége és hozzáférhetetlensége olyan sulyt és népszerűséget kölcsönzött neki, hogy hosszú időn át szinte korlátlan hatalommal vezette, — különösen választási mozgalmak idején — pártjának ügyeit. 1908-ban a király valóságos belső titkos tanácsosának nevezte ki. Államtitkár volt egészen a koalíciós-kormány visszalépéséig, 1910 jan. 17-ig. 1917-ben megint államtitkár lett a kultuszminiszteriumban s 1918-ban belügyminiszter is volt Wekerle Sándor második háborus kabinetjében (1918 jan.—máj.), de azután elkedvetlenül, mindinkább visszavonult a politikai élettől. 1921-ben a kormány az Országos Földbirtokrendező Biróság elnökévé nevezte ki.

Tóth Károly dr., a felsőház tagja. 1876 szept. 28-án született Kiskunhalason, dr. Tóth Lajos debreceni egye-

temi tanárnak ikertestvére. Sub auspiciis regis avattatott a jogtudományok doktorává a budapesti egyetemen. Külföldi tanulmányutja után birói szolgálatba lép, 1905-ben a debreceni jogakadémia perjogi tanszékére rendes tanárrá választják meg,

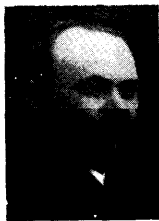

1912-ben a budapesti egyetemen magántanári képesítést nyer, 1913-ban a kolozsvári egyetemen a perjog nyilvános rendes tanára, 1921—22-ben az egyetem jogtudományi karának dékánja, 1926—27-ben a már Szegeden letelepült egyetem rektora, 1927-től pedig az egyetem felsőházi képviselője volt. Önálló munkái: Önkormányzat (1904); A váltó fogalma (1905); A magánjogi jogvédelem a kereskedelmi jogban (1907); Polgári törvénykezési jog; A kereseti jog terminológiai fogalma (1912); Adalékok a polgári törvénykezés fogalmához (1914). Mint a szegedi Ferenc József tudomány egyetem rektora, fáradhatatlan tevékenységet fejtett ki az egyetem fejlesztése körül, mint az egyetem felsőházi képviselője, nemes buzgalommal fáradozott az egyetem és a magyar kultúra érdekében. Rektori és felsőházi beszédei külön kötetben jelentek meg „Beszéddek” cím alatt Szegeden, 1927-ben. 1928 április 21-én Budapesten tragikus vilamos baleset áldozata lett.

Tóth Lajos dr., felsőházi póttag. 1876 szept. 28-án született Kiskunhalason. Középiskoláit Kiskunhalason, a jogot a budapesti egyetemen végezte, hol sub auspiciis regis jogtudományi doktorrá avatták fel. 1904-ben a debreceni jogakadémiára megválasztották a magánjog rendes tanárának. 1905—1906-ban a jogakadémia dékánja, 1910—1911-ben kollégiumi igazgató, 1914-ben a debreceni egyetemen a magánjog nyilvános rendes tanára lett. Részt vesz a ref. egyház életében is, a tiszántúli ref. egyházkerület világi főjegyzője, a debreceni Tisza István Tudományos Társaság főtítkára. Irodalmi munkái: Közjogi és politikai tanulmány a budgetjogról; A vérség oltal-

ma; A magánjogi jogvédelem a kereskedelmi jogban; A növedékjog; Az öröklési jog fogalma; Előkészítő jogviszony; Magyar magánjog; Vélemény a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetéhez; Biráló vélemények a polgári törvénykönyv törvényjavaslatáról; Közjog, magánjog; Jogképesség a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetében. A debreceni egyetem részéről póttagja a felsőháznak.

Tóth Pál dr., országgyűlési képviselő. 1887-ben született Szarvason. A középiskolák elvégzése után a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem orvosi fakultásának hallgatója volt és itt avatták orvosdoktorrá 1910-ben. Anyanyelvén kívül angol, német és tót nyelven beszél. A világháborúban mint főorvos, majd 1917-től mint ezredorvos teljesített szol-

gálatot a fronton a 101-es közös gyalogezred kötelékében. 1914-ben községi orvossá választották meg Szarvason, 1925-ben pedig ugyanott községi ügyvezető főorvos lett. 1918 októberében elnöke lett a szarvasi nemzeti tanácsnak, mely tisztét 1919 február 5-ig töltötte be, akkor lemondott állásáról. Élénk részt vesz vármegyéjének társadalmi életében. Tagja Békésmegye törvényhatósági bizottságának. Publicisztikai tevékenységet is folytatott. Számos politikai cikke jelent meg a vidéki lapokban.

Tömösváry Tivadar dr. (galochi), ügyvéd. 1887 márc. 30-án született Kisrosvágy községben, Zemplénmegyében. Jogi tanulmányait elvégezve, ügyvédi vizsgát tett. A háború alatt katonai szolgálattal teljesített. A proletárdiktatura bukása után Hont és Nógrád vármegyében ő volt egyik főszervezője a kisgazdapártnak, fel is lépett az ipolyszalkai kerületben az első

nemzetgyűlési választásokkor, de kisebbségben maradt. Mint legitimista politikus ma is nagy agítálást fejt ki. A közigazgatási bíróság előtt több petíciós ügyet képviselt.

Töpler Kálmán dr., a felsőház tagja. 1861. júl. 5-én született Sopronban. Az ottani lyceum elvégzése után, egyetemi tanulmányait Bécsben és Budapesten

folytatta s itt jogtudori oklevelet szerzett, majd bírói vizsgát tett. 1886—1890-ig joggyakornok volt, 1890-ben aljegyző, 1893-tól 1902-ig albiró a soproni kir. járásbírósnál, 1902-ben pedig egyhangulag Sopron

szabad királyi város polgármesterévé választották. 1906-ban és 1912-ben újból megválasztották erre az állásra. 1918. május 29-én a soproni választókerület országgyűlési képviselővé választotta alkotmánypárti programmal s ekkor megvált polgármesteri állásától. A kommunizmus idején visszavonultan élt Sopronban, ahol mint tuzs, sok zaklatásnak volt kitéve. A proletáruralom megbukása után ismét megkezdte működését a város közéletében és gazdasági téren is élénk tevékenységet fejtett ki. A III. oszt. vaskoronarend és a dán kir. Dannebrog-rend lovagja, a II. o. polgári hadi érdemkereszt, a II. oszt. vöröskereszt, a jubileumi és az emlékérem tulajdonosa, kormányfőtanácsos. Sopron város törvényhatóságának felsőházi kiküldöttje.

Török Béla (*murai és köröstarcsai*), I. oszt. követségi tanácsos. 1880. febr. 9-én született. Tanulmányai elvégzése után, 1903-tól 1905-ig a honvédelmi minisztériumban volt beosztva, majd a közös külügyminisztériumba helyezték át. 1908-ban tette le a diplomata vizsgát. Rövid ideig a tuniszi főkonzulátuson működött, majd újra a közös külügyminisztériumban teljesített szolgálatot. Jelenleg, mint I. oszt. követségi tanácsos, ügyvivő, a stockholmi m. kir. követség vezetője.

Török Kálmán, volt országgyűlési képviselő. 1865. nov. 11-én született a hevesmegyei Detke községben. 1891-ben szen-

telték pappá. Egy évig káplán volt, majd hitoktató lett Miskolcon és Gyöngyösön, innen Egerbe került a Foglár-féle fiúnevelő-intézet élére, mint aligazgató. 1894—1899-ig az egri főszékesegyház hitszónoka volt, 1899-ben Gyöngyösön plébánossá választották.

1903-ban a középpatai egyházkerület tanfelügyelőjévé és alesperessé nevezték ki. Jelenleg egri kanonok. 1906-ban és 1910-ben Gyöngyös város választotta képviselőjévé függetlenségi és 48-as párti programmal. Mint egyházjogász irodalmi téren igen nagy munkásságot fejtett ki. Jelentősebb művei: A kath. autonómiai mozgalmak története Magyarországon 1848-tól napjainkig; A püspöki koadjutor jogállása. Pályadíjat nyert: A magyarországi kath. egyházi vagyon tulajdonjoga című könyve.

Tőry Gusztáv, volt igazságügyminiszter, a kir. Kuria elnöke. 1857. okt. 24-én született Budapesten. Tanulmányainak Budapesten való elvégzése után állami szolgálatát 1880-ban kezdte meg a budapesti kir. ítélőtáblán, mint joggyakornok. 1883-ban az igazságügyminiszteriumba került, ahol hivatali pályáján gyorsan haladva, 1906-ban államtitkári címet és jelleget, valamint hatáskört is kapott és 1912-ben valóságos államtitkár lett. 1918. máj. 8-tól okt. 31-ig igazságügyminiszter volt. 1920. szept. 2-án a kir. Kuria elnökévé nevezték ki, de már 1925-ben nyugalomba vonult. Az igazságügyminiszteriumnak majdnem minden ügykörében dolgozott, főképpen nemzetközi jogi és közjogi kérdésekkel foglalkozott. A magyar kormányt többször képviselte nemzetközi tárgyalásokon külföldön, különösen az 1900-ik és 1904-ik évi hágai nemzetközi magánjogi konferencián, amelynek egyik alelnöke volt. 1911-ben magyar nemességet kapott. 1912-ben a Lipót-rend középkeresztjét, 1915-ben a belső titkos tanácsosi méltóságot, 1917-ben pedig a Ferenc József-rend nagykeresztjét kapta. Megalapítója és szerkesztője volt az igazságügyminisztérium kiadásában 1892 óta megjelenő Igazságügyi Közlöny című hivatalos lapnak és a

mellékleteként 1901 óta megjelent Igazságügyi Javaslatok Tárának. Hivatalos megbizásból írta a könyvpiacra is megjelent következő műveket: A m. kir. igazságügyminisztérium működése (1875—1887, 1888—1891, 1892—1895, 1895—1898; ez utóbbit a börtönügyi igazgatás kivételével.) Egyéb művei: A hágai harmadik nemzetközi konferencia határozatairól (1901); A hágai negyedik nemzetközi konferencia (1905). Meghalt 1925. október 31-én.

Turi Béla, országgyűlési képviselő. 1875-ben született Esztergomban. Középszkolái elvégzése után a budapesti egyetemen a hittudományi szakot hallgatta.

1898-ban pappá szentelték, majd 1902-ig Nagyszombatban gimnáziumi tanár volt. Ekkor a néppárt lapjának, az Alkotmánynak szerkesztőségébe hívták meg, annak politikai cikkírója, majd 1906-tól 1919-ig, vagyis a

kommunizmus kitöréséig felelős szerkesztője volt. Rendkívül nagy publicisztikai munkásságra tekinthet vissza, de számos nagyobb önálló munkája is megjelent. Ezek a következők: „1848. XX. törvénycikk“, „Elrendeli-e az 1848. III. törvénycikk a parlamenti kormányt?“, „A háború belülről nézve“, „Széchényi nagy magyar szatirája“, „Az ifju Széchényi“, „A Kossuth—Andrássy probléma“. Tanulmányutjai során Európa minden államában, továbbá az amerikai Egyesült-Államokban, valamint Kanadában is megfordult. 1919—1924-ig a Nemzeti Ujság felelős szerkesztője, majd főszerkesztője volt. 1924-ben esztergomi kanonokká nevezték ki. Azóta e lap főmunkatársa. Az Országos Pázmány Péter Egyesületnek hosszabb időn át elnöke volt, ezidőszereint pedig diszelnöke. Az első nemzetgyűlésbe az alsólendvai választókerület küldötte be a keresztény nemzeti egyesülés programjával. Az 1920. I. törvénycikk, valamint számos más közjogi természetű javaslat előadója volt. A második nemzetgyűlésbe 1926. jul. 20-án, a megürült öttevényi kerületben választották meg időközi választáson, a keresztény gazdasági és szociális párt

programjával. A Szent István-Akadémia rendes tagja, számos katolikus egyesület választmányi tagja, a Pátria Magyar Hírlapírók és Művészek Klubjának alelnöke. Huszonötéves újságírói és publicisztikai munkássága során nagyon sok vezércikket, tanulmányt, történeti és kritikai tárcát írt úgy a napilapokban, mint folyóiratokban és szaklapokban. A legutóbbi országgyűlési választások alkalmával ugyancsak az öttevényi kerület választotta meg keresztény gazdasági és szociálistárpárti programmal.

Tury Zoltán dr. (*nagyzegeledi*), országgyűlési pótképviselő, kir. közigazgatási bíró. 1874. máj. 6-án született Dunavarsányban. Jogi tanulmányait elvégezve,

pénzügyi szolgálatba lépett, majd 1912-ben a közigazgatási bírósághoz került, ahol 1921-ben nevezték ki bírónak. Mint bíró igen sok petíciós ügy tárgyalásában vett részt. Főként a pénzügyi jog terén szerzett kiváló

érdemeket s irodalmi téren is nagy tevékenységet fejtett ki. „Uj adótörvények“ cím alatt több kötet munkája jelent meg, amelyek a magyar adóreformok egyes mozzanatait tárgyalják. Az Adó- és Illetékügyi Szemle főszerkesztője. Az egységspárt listáján a budai kerületben az 1926. évi választásokkor országgyűlési pótképviselő lett.

Tüdös István, tiszánineni ref. püspök, volt főrendiházi tag. 1866. dec. 22-én született Mihályiban, Zemplén vármegyében. Teológiai tanulmányait Jénában és Kolozsvárott végezte. 1895-ben sárospataki teológiai tanár, 1905-ben miskolci lelkész, 1914-ben pedig a tiszánineni református egyházkerület püspöke, 1915-ben a főrendiház tagja lett. 1897-től 1904-ig a Sárospataki Lapok szerkesztője volt. Főbb művei: Zwingli, mint dogmatikus; Mirandulai Picus János élete és bölcsészete; Dévai Biró Mátyás; A dogmák jelentősége napjainkban; Dolgozatok a gyakorlati lelkészet köréből; Levelek a jezsuiták erkölcsstanáról; Tanulmányok Augustinus tanrendszeréből; Pásztor Sámuel emlékezete; Jelentés a miskolci református egyház állapotáról 1905-

től 1915-ig. Meghalt Miskolcon, 1918. október 8-án.

Tüdös János, volt országgyűlési képviselő. 1862. nov. 26-án született Debrecenben. Egyetemi tanulmányait befejezve, ügyvédi vizsgát tett s Debrecenben

folytatott ügyvédi gyakorlatot. Debrecen város közéletében tevékeny szerepet vitt. 1909-ben és 1910-ben Debrecen város I. kerülete függetlenségi párti programmal választotta országgyűlési képviselővé. Meghalt 1918. jan. 11-én.